

Joanna Kamińska

Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytet Śląski
e-mail: joanna.kaminska@us.edu.pl

[„Materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe Polaków – wczoraj i dziś”. IX Ogólnopolska Konferencja Studencko-Doktorancka Kół Naukowych Bibliotekoznawców (Katowice, 10 grudnia 2015 r.)

DOI: <http://dx.doi.org/10.18778/0860-7435.22.23.16>

W dniu 10 grudnia 2015 r. odbyła się w Katowicach IX Ogólnopolska Konferencja Studencko-Doktorancka zorganizowana przez Koło Naukowe Bibliotekoznawców działające przy Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego. Tematem przewodnim spotkania było „Materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe Polaków – wczoraj i dziś”.

Celem konferencji było zintegrowanie różnych środowisk prowadzących badania w zakresie szeroko pojętego dziedzictwa narodowego oraz wskazanie na złożoność tej problematyki. Trafność wyboru tematu potwierdził udział przedstawicieli wielu dyscyplin i ośrodków naukowych, którzy w swoich wystąpieniach zaprezentowali bardzo zróżnicowane podejście do zagadnień definiowania oraz sposobów ochrony dziedzictwa kulturowego.

Rozpoczynając spotkanie sesję plenarną poświęcono problemom ochrony dziedzictwa materialnego. Piotr Kalicki (Instytut Archeologii, Uniwersytet Jagielloński) wygłosił referat zatytułowany *Dziedzictwo kulturowe Polaków: między tożsamością a prawem*, w którym podjął rozważania definicyjne tożsamości narodowej Polaków oraz wynikające stąd problemy (etyczne i prawne) ochrony zabytków stanowiących część dziedzictwa kulturowego w kraju

Materialne i niematerialne dziedzictwo...

i zagranicą. Z kolei Magdalena Gomulka (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ oraz Biblioteka Śląska w Katowicach) przybliżyła genezę Narodowego Zasobu Bibliotecznego, główne założenia programowe, organizacyjne i prawne tego programu, a także przeszkody utrudniające jego realizację. Interesującą perspektywę badawczą zaproponowała Anna Matras (Katedra Performatyki, Uniwersytet Jagielloński), która wskazywała na znaczenie kuchni narodowych i tradycji związanych z przyrządzaniem potraw jako przykład dziedzictwa kulinarnego. Kolejne wystąpienia poświęcono książce stanowiącej ważny element dziedzictwa materialnego polskiej kultury. Karolina Piaśnik (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Jagielloński) omówiła przykłady najstarszych książek drukowanych oraz problemy ich ochrony, natomiast Tomasz Piasecki (Instytut Filologii Polskiej, Uniwersytet Wrocławski) przedstawił zagadnienie polskiej książki magicznej jako jeden z wymiarów kształtowania tradycji. Obrady wznowione po krótkiej przerwie rozpoczęło wystąpienie Agaty Ceckowskiej (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski) pt. *Humanistyczne serie naukowe wydawane w Polsce w latach 1945–1989 jako element dziedzictwa naukowego. Propozycja badań*. Z kolei Zbigniew Gruszka (Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Łódzki) na przykładzie analizy zawartości czasopisma „Waldenburger Heimatbote” przedstawił zjawisko tożsamości narodowej mieszkańców powojennego Wałbrzycha oraz ich dążenia do zachowania łączności z utraconą ojczyzną. Działalności Stowarzyszenia im. Jana Karskiego w Kielcach i jego roli w ratowaniu pamięci o Żydach i kultury żydowskiej poświęcił swój referat Szymon Król (Instytut Dziennikarstwa i Informacji, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach). Edyta Kosik (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Śląski) zaprezentowała bibliografie regionalne jako sposób na zachowanie literackiego dziedzictwa lokalnej społeczności. Złożoność problemów związanych z ochroną polskiego dziedzictwa kulturowego na przykładzie dziejów szlacheckiej rodziny Pusłowskich zilustrowała dobrze Izabela Złot (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Jagielloński).

Kolejna część konferencji podzielona została na dwie, przebiegające równolegle, sesje problemowe. Blok zatytułowany „Dziedzictwo materialne w bibliotekach i muzeach” otworzyło wystąpienie Marleny Gęborskiej (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Śląski), która omówiła podejmowane w bibliotekach publicznych działania promujące kulturę regionu z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi, takich jak np. *questy*, czyli edukacyjne gry terenowe. Monika Biesaga (Instytut Judaistyki, Uniwersytet Jagielloński) przedstawiła losy przedwojennych żydowskich bibliotek publicznych oraz współczesne ślady i pozostałości tych księgozbiorów. Sposobom upamiętnienia Tragedii Górnośląskiej poświęcił swoje wystąpienie Marek Lyszczyzna (Muzeum Historii Katowic). W oparciu o doświadczenia Biblioteki

Muzeum Etnograficznego w Krakowie Dorota Rak (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Jagielloński) zaprezentowała problem obecności starodruków w zbiorach bibliotek polskich muzeów etnograficznych. Z kolei Joanna Rucka (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski) omówiła kwestie ochrony, ale przede wszystkim udostępniania i popularyzacji ważnych zabytków kultury polskiej, jak np. *Księga Henrykowska* przechowywana w zbiorach Muzeum Archidiecezji Wrocławskiej. Sergiusz Czarzasty (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Śląski) zaprezentował najcenniejsze zbiory biblioteczne zgromadzone w wojskowych księżnicach w Polsce i na świecie. Obecności książki polskiej w zasobach Górnośląskiej Biblioteki Naukowej w Goerlitz poświęcił swój referat Michał Żytomirski (Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Łódzki). Anna Gawinek i Marta Gawlik (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Śląski) omówiły sposoby ochrony dziedzictwa narodowego na przykładzie kolekcji duchownych przekazywanych Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego. Tematem wystąpienia Hanny Bias (Biblioteka Główna Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach) były zagadnienia kształtowania świadomości o życiu muzycznym Śląska i ochrony tego dziedzictwa kultury regionu dzięki powołaniu i działalności Archiwum Śląskiej Kultury Muzycznej. Ciekawą ilustrację problematyki ochrony materialnych dóbr kulturalnych zaprezentowała Agnieszka Wiater (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski), która opisując burzliwe losy autografu *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza wskazała na przenikające się role poszczególnych osób, instytucji (w tym bibliotek) oraz państwa w zabezpieczaniu zabytków kultury dla przyszłych pokoleń. Ostatni referat w sesji wygłosił Arkadiusz Ochmański (Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego, Uniwersytet Wrocławski), który omówił zjawisko tzw. dziedzictwa kulinarnego na przykładzie gastronomicznej oferty turystycznej powiatu cieszyńskiego.

Równolegle toczyły się obrady w drugiej sesji tematycznej zatytułowanej „Cyfrowa ochrona dziedzictwa kulturowego”. Barbara Maria Morawiec (redaktor naczelna *Lustra Biblioteki*) przedstawiła rolę i znaczenie bibliotek cyfrowych w ochronie, zabezpieczaniu i popularyzacji dziedzictwa kulturowego poprzez oferowanie dostępu do różnorodnych kolekcji. Udział bibliotek naukowych w ochronie oraz udostępnianiu dziedzictwa kulturowego na przykładzie Pedagogicznej Biblioteki Cyfrowej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie zaprezentowały Justyna Buczyńska-Łaba (Biblioteka Polonistyki i Informacji Naukowej, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie) oraz Barbara Krasieńska (Biblioteka Główna, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie). Nowe możliwości badawcze uzyskane dzięki zdigitalizowaniu cennych kolekcji przedstawiła Dominika Fesser (Instytut Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opac-

kiego, Uniwersytet Śląski) wskazując jako przykład nieznany rękopis z *Baworovianum* (zbiory dawnej Biblioteki Baworowskich, obecnie część zasobu Lwowskiej Naukowej Biblioteki Naukowej im. W. Stefanyka we Lwowie). Następnie Paulina Motylińska (Instytut Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie) podjęła temat obecności polskich książek dla dzieci w czterech bibliotekach cyfrowych: International Children's Digital Library, Polonie, Europeanie oraz Federacji Bibliotek Cyfrowych. Kolejna prelegentka Anna Pieczka (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Jagielloński) omówiła znaczenie digitalizacji jako formy ochrony polskiego dziedzictwa kulturowego odwołując się do przykładu Portalu Kultury Paryskiej, tj. wirtualnej wersji zbiorów Instytutu Literackiego, pełniącego funkcję archiwum dokumentów związanych z twórcami, a także miejsca wymiany myśli i refleksji o dziedzictwie stworzonym w Maisons-Laffitte. W kolejnym referacie Agnieszka Modrok (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Śląski) przedstawiła możliwości udostępniania zasobów przez małe instytucje kultury, dzięki tworzeniu społecznych archiwów cyfrowych. Jako przykład omówiono projekt „Cyfrowe Archiwa Tradycji Lokalnej” realizowany przez Ośrodek KARTA w ramach Programu Rozwoju Bibliotek. Katarzyna Janczulewicz (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Śląski) dokonała analizy porównawczej obecności obiektów dziedzictwa kulturowego w wojewódzkich systemach informacji przestrzennej. Ostatnie dwa wystąpienia poświęcono rozważaniom nad rolą nowoczesnych technologii w ochronie dziedzictwa kulturowego. Sylwia Żłobińska (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Śląski) oraz Marcin Kozak (Instytut Socjologii, Uniwersytet Śląski) starali się wykazać szanse oraz zagrożenia związane z ich wykorzystaniem, natomiast Joanna Tokarczyk (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Śląski) skupiła się na możliwościach wzbogacania swojej oferty, jakie zyskują muzea dzięki nowym technologiom.

Łącznie podczas konferencji zaprezentowano trzydzieści referatów, których tematyka obejmowała bardzo różnorodne zagadnienia: od problemów ochrony zabytków kultury piśmienniczej, przez niematerialne dziedzictwo kulinarne, aż po technologie cyfrowe. Dowodzi to złożoności problematyki dziedzictwa kulturowego, które jest przedmiotem uwagi wielu dyscyplin naukowych. Spotkanie w Katowicach pokazało ponadto, że temat ochrony dziedzictwa kulturowego jest ważny i interesujący dla młodych naukowców, którzy z pasją i zaangażowaniem podejmują badania w tym zakresie.